

דינין אלוין חסד ליקח ולמכר

העפ הע

- (א) למכר 100 הלכות (ס' 53)
- (ב) ומכר חסד (מק"א, הל' יו')
- (ג) סו' החסיד (ס' תמ"ה)
- (ד) ומכר חסד - ח"ג (ס' טו)
- (ה) ומכר חסד - ח"ג (ס' טז)

11 למכר 100 הלכות

בספר המצוות מצוה קצ"ז: צונו להלוות לעני להקל לו מעניו ולהרחיב לו, חזו מצוה היותר חזקה ויותר מחויבת מכל מצות צדקה, כי מי שנתגלה ונתבזה לשאול מיד האנשים אין צרת עניו כמו צרת המסתחר שירצה להעזר עד שלא יתגלה עניו ויתבזה. והצווי במצוה זו הוא אמרו יתעלה אם כסף תלוה את עמי.

12 ומכר חסד - ח"א (כ"א)

א מצות עשה (א) מן התורה להלוות לעניי אחינו, שנאמר (שמות כב, כד): "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך וגו'", ואיתא במקילתא (פרשת משפטים פרשה י"ט), דכל "אם" שבתורה רשות, ושלשה מהן חובה, (ב) וזה אחר מהן. וראיה ממה שאמר הפתוח [בפרשת ראה] (דברים טו, ח): "העבט מעביטנו" - דרך צווי. (ג) ומצוה זו גדולה יותר ממצות הצדקה, שאין העני בוש בדבר כל כך. גם שבזה תומך ידו ומחזיק אותו שלא יתמוטט לגמרי, ומקים בזה מה שאמר הפתוח (ויקרא כה, לה): "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך, והחזקת בו וגו'", דהינו שיתחזק בו עד שלא יפל ויצטרף לקריות.

13 סו' החסיד

תתראה יש צדקה שאינה נראית כצדקה, והוא לפני הקב"ה צדקה מעולה, כגון עני שיש לו חפץ למכור או ספר שאין חפצים לקנות, ואדם קונו מידו. וכן עני שחפץ לכתוב ואין אחרים רוצים להשכירו, והוא משכירו א, אין צדקה למעלה ממנה, שהוא יגע בכתיבה ואתה נותן לו רווחים. אבל אם תראה איש שיכול ללמוד והוא מבין, וסופר שיכול לכתוב, ואינם רוצים ללמוד ולכתוב, אם תתן להם צדקה, קורא אני עליהם לצדקה והנה צעקה (ישעי' ה ז), שנאמר (שם כו יא) כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו ויוצרו לא יחוננו.

ד. וְדַע עוֹד, דְּכַפּוּסִים מִשְׁמַע, דָּאִם הוּא מְמַצִּיא לוֹ אֵיזָה מְלָאכָה לְהַשְׁתַּכֵּר בָּזָה, וְהוּא הַדִּין כֹּל כִּהְיֵה גּוֹנָא, שְׁעוֹזְרוּ בְּאֵיזָה עֲגוּן, שְׂיִכַל לְהַתְּפַרְגֵּם עַל יְדוֹ, הִיא בְּכַלל מְצוּהָ זוֹ שֶׁל 'וְהִחֲזַקְתָּ בּוֹ'. וְזֶה הוּא תוֹכַחַת מְגַלָּה לְאוֹתָן הָאֲנָשִׁים, שְׁדַרְכָּן כְּשֹׁצְרִיכִין אֵיזָה פּוֹעֵל אוֹ עֲגָלָה לְפַעַם, אֵינָם מְדַקְדָּקִים לְשֹׁכֵר דְּזָקָא אֶת יִשְׂרָאֵל לָזָה; וְהֵלֵא אֲנָשִׁים כְּאֵלוֹ הֵם אֵינָם עֹשִׂידִים בְּזוֹדָי וְקָרוֹכִים לְעַנְיִים, וְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם מַה שְּׂאֵמֵר הַכְּתוּב (ויקרא כה, לה-לו): 'וְכִי יִמּוֹךְ אֶחָיִךְ וּמָטָה יְדוֹ עִמָּךְ וְהִחֲזַקְתָּ בּוֹ וְגו'; וְחִי אֶחָיִךְ עִמָּךְ'. וְיִוְתֵר מְזוּהָ, דְּאֶפְלוֹ אִם הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא אִישׁ עֹשִׂיר, וְלֹא שִׁיךְ בּוֹ 'וְהִחֲזַקְתָּ בּוֹ', מְכַל מְקוֹם, הֵלֵא יוֹדֵעַ דִּישְׂרָאֵל קוֹדֵם לְעַבְדוֹ לְעַנְן לְקִנּוּת מִמֶּנּוּ אוֹ לְמַכֵּר, כְּדֹאִיתָא בְּסִפְרָא (פרשת בהר פרשת ג, א), וְהוּא הַדִּין כֹּל כִּהְיֵה גּוֹנָא. וְדַע עוֹד דְּמוֹכַח בְּתַשׁוּבַת הַרְמ"א סִימָן י'; דְּאֶפְלוֹ אִם יֵשׁ לוֹ גִּפְקָא מְזוּהָ קִצַּת בְּדָמִים, גַּם בֵּן הַיִּשְׂרָאֵל עֲדִיף מֵעַבְדוֹ, וְכֹאֲשֶׁר הִעֲתִיקְנוּ דְּכָרְיוֹ לְעִיל בְּחֻלְקָא בְּפִרְקָא ה' סְעִיף ו', עֵינֵן שָׂם. וְזֶה אֶפְלוֹ בְּשֹׁאֵר אִישׁ יִשְׂרָאֵל, וְכֹל שְׂכֵן בְּפוֹעֵל עֲנִי, דְּכָרְיָהּ יֵשׁ הַמְצוּהָ ד'וְהִחֲזַקְתָּ בּוֹ' וְכַ"ל, בְּזוֹדָי דִּינָא הָכִי.

(ה) אהבה - חסד - ח"ב (ב' ז' - ה'ה')

(* וְהִנֵּה בְּגִדְרֵי הַשְּׁפֵלָה אֵל הַדֵּל, יֵשׁ כְּמָה וְכְמָה דְּכָרִים שְׁצֹרִיךְ לָזָה רַק שִׂימָן וְדַעְתוֹ וְשִׁכְלוֹ לְטוֹכַת הָעֲנִי, וְיִיטֵב לוֹ בְּזֶה הַרְבֵּה, וְגַם לְעַצְמוֹ לֹא יִחַסֵּר בְּזֶה מְאוּמָה, וְיִקְבַּל עַל זֶה רַב בְּרָכוֹת מֵאֵת הַשָּׁם. וְאֲזַכִּיר פֶּרֶט אֶחָד, וּמִמֶּנּוּ נוֹכַח לְהַקִּישׁ לְכְמָה דְּכָרִים כִּיּוֹצֵא בְּזֶה. וְהוּא, דְּהִנֵּה יוֹדֵעַ בְּצַת הַחֲרָף כְּשֶׁמְתַגְבֵּר הַקֵּר וְהַדְרָף וְחַלְקָל, אֵין מְצוּי עַל הַשּׁוֹק עֲצִים לְקִנּוּת, וְגַם כְּשֶׁמְבִיא אֶחָד לְפַעְמִים — הֵם לְחִים וְדִיקָר גְּדוֹל, וְאֵין בְּכַח הַבְּעֵלִי כְּתִים הַיּוֹרְדִים וְכֹל שְׂכֵן הַדְּלִים לְקִנּוּת אֹז, וּמִמֶּשׁ הֵם

וְגַם בְּנִיחָם הַקְּטָנִים בְּחֹשֶׁשׁ סַבְנַת נְפֹשׁוֹת עַל יְדֵי הַקֵּר הַחֲזָק. מַה שְּׂאִין בֵּן הַעֲשִׂירִים הֵם מְכִינִים לְעַצְמָם עֲצִים בְּצַת הַקִּיץ, וְהֵם יְבֹשִׁים וְכֹזֵל. וְעַל כֵּן אִם הִיָּה הַעֲשִׂירִים מְשִׁפִּיל אֵל אֵלוֹ הָאֲנָשִׁים הַנְּעֻלְבִים לְהַתְּבַוֵּן בְּטוֹכָתָם, הִיָּה קוֹנָה בְּקִיץ בְּצַת שְׁהַמְפַּחַת בְּזוֹל מְאֹה עֲגָלוֹת עֲצִים אוֹ יוֹתֵר, כֹּל אֶחָד לְפִי עֲרַכּוּ, וּמְחַזְּקֵם בְּחֻצְרוֹ עֲבוּר הַנְּזַכָּאִים הַנְּ"ל, כְּמוֹ שֶׁהוּא מְכִין עֲבוּר עַצְמוֹ.